

17. Резюмета на рецензираните публикации (на български и английски език)

01 Хабилизационен труд

*01. Венцислав Каравълчев, Християнството в Анхиало (Поморие).
София, 2023. ISBN 978-619-7672-54-1*

Резюме:

Хабилизационният труд „Християнството в Анхиало“ е първи опит да се събере и разгледа през призмата на най-значимите имена и събития близо две хилядолетната християнска история на този древен крайморски град. Трудът е плод на дългогодишно проучване на голям обем исторически материал – извори, изследвания, археологически данни и др., които показват, че проникването на християнството в земите на днешна България и конкретно в Анхиало е дело на проповедта на апостолите и техните ученици.

Съдържанието е разпределено в три части – история на Църквата в Анхиало през ранния период от апостолската проповед до началото на иконоборчеството в Източната Римска империя; християнската история на града през Средните векове до падането на Константинопол, както и през Османския период. Внимание е отделено и на годините след Освобождението на България и включването на града в пределите на независимата българска държава, което го прави част от новата църковна география в страната.

Направен е преглед на изказаните теории за името на града Анхиало, като е предложена нова хипотеза в контекста на раннохристиянската апостолска проповед и превръщането на града в арена на идеен сблъсък между Православието и монтанизма.

Немалка част от изследването има просопографски характер, тъй като ярките исторически личности са онези, които катализират обществените процеси във всичките им измерения. От забрава са извадени редица значими имена от църковната история, които досега са били непознати, в периферията или извън обсега на научния интерес. За ранния период това са учениците на св. апостол Павел – св. ап. Теофан Анхиалски, вероятно пръв епископ на Анхиало и св. равноапостолна Севастиана Марцианополска, както и св. епископ Сотас Анхиалски, непоколебим стожер на Православието, провел в града третия събор в историята на Църквата, насочен срещу монтанизма. Специално внимание е отредено на църковната организация в региона и на Балканите и мястото, което Анхиалската епископска катедра заема в нея. Показано е поетапното развитие и издигане авторитета на анхиалския архиерей, превръщането на епископската катедра в архиепископска и митрополитска. Поставени са за разглеждане и такива въпроси, като участието на архиерея на Анхиало в избора на Константинополски патриарх.

В средновековния разказ за града особено се откроява фигурата на една доскоро напълно неизвестна личност – анхиалския епископ св. Яков Изповедник, който е останал в църковната памет като велик аскет и чудотворец, защитник на

иконопочитанието. Той е управлявал катедрата в Анхиало в продължение на двадесет години на границата между VIII и IX век. На базата на сведения от различни автори е направен опит за възстановка на живота и делото му, като изразяваме и надежда за възобновяване на молитвената почит към този просиял в святост пастир на града.

Специално внимание е отделено на мястото на Анхиало в историята на висшия клир на Константинополската патриаршия, което се определя не на последно място и от близостта на града до столицата както на Византия, така и на Османската империя. От града излизат осем Вселенски патриарси, родени там или оглавявали неговата архиерейска катедра. На всеки един от тези забележителни архиереи е посветено специално внимание. По-подробно е представена дейността на онези от тях, които изиграват голяма роля за развитието на другите поместни Православни църкви, какъвто е патриарх Йеремия II Транос, дал през XVI век статут на патриаршия на Московската църква. Отделено е място и за една изключително интересна и противоречива личност от началото на османския период, Михаил Кантакузин, чийто живот също е слабо проучен и който е красноречив пример за влиянието и кадруването в Църквата през периода на светски лица, притежаващи голям икономически ресурс и обществен статут.

В края на изследването е направен кратък обзор на всички достигнали с имената си храмове и манастири в града, както и на съхранилите се до днес след трите големи пожара от XIX и началото на XX век. Тази част представлява и принос в изясняването на християнската топонимия на града. Представени са преданията за възникването на Поморийския манастир „Св. Георги“, един от съвременните християнски символи на града и е разгледано неговото място в ескалацията на споровете между гръцкото и българското население в Анхиало и околността в началото на XX век. Поместен е пълен списък на използваната литература, която надхвърля 300 заглавия.

Изследването предлага модел за възкресяване на паметта за християнското минало на отделни населени места, за които историческите сведения са фрагментарни и не могат да създадат пътен исторически разказ. Тази особеност на проучването предполага и привличането на данни от археологията, както и на сфрагистиката, нумизматиката и други помощни исторически дисциплини.

01. Ventsislav Karavaltchev, Christianity in Anchialo (Pomorie). Sofia, 2023. ISBN 978-619-7672-54-1

Abstract:

The Habilitation work „Christianity in Anchialo“ is the first attempt to collect and examine through the prism of the most significant names and events the nearly two thousand years of Christian history of this ancient Black sea coastal city. The work is the result of a long-term study of a large volume of historical material – historical sources, researches, archaeological data, etc., that shows indisputably: the penetration of Christianity in the lands of today's Bulgaria, and specifically in Anchialo, was the work of the preaching of the apostles and their disciples.

The content is divided into three parts - a history of the Church in Anchialo during the early period from the apostolic preaching to the beginning of iconoclasm in the Eastern Roman Empire; the Christian history of the city during the Middle Ages until the fall of Constantinople; during the Ottoman period till the Liberation of Bulgaria. Attention is also paid to the years after the Liberation of Bulgaria and the inclusion of the city within the borders of the independent Bulgarian state, which makes it part of the new church geography in the country.

A review of the stated theories about the name of the city Anchialo was made, and a new hypothesis was proposed in the context of the early Christian apostolic preaching and the transformation of the city into an arena of ideological clash between Orthodoxy and Montanism.

A significant part of the research has a prosopographic character, since the bright historical figures are those who catalyse social processes in all their dimensions. A number of significant names from Church history have been brought out of oblivion, hitherto unknown, on the fringes, or beyond the reach of scholarly interest. For the early period, these were the disciples of St. Apostle Paul - St. Apostle Theophanes of Anchialo, probably the first bishop of the city and St. equal-to-the-Apostle Sebastiana of Marcianopolis, as well as St. Bishop Sotas of Anchialo, an unwavering pillar of Orthodoxy, held in the city the third council in the history of the Church directed against Montanism. Special attention is given to the ecclesiastical organization in the region and in the Balkans, and the place that the Episcopal See of Anchialo occupies in it. The step-by-step development and elevation of the authority of the Anchialo's bishop, the transformation of the episcopal see into an archiepiscopal and metropolitan see are shown. Such questions as the participation of the bishop of Anchialo in the election of the Patriarch of Constantinople were also brought up for consideration.

In the medieval story about the city, the figure of a completely unknown person stands out in particular - the Bishop of Anchialo, St. James the Confessor, who remained in Church memory as a great ascetic and miracle worker, defender of icon veneration. He ruled the see of Anchialo for almost twenty years on the border between the 8th and 9th centuries. On the basis of information from various authors, an attempt has been made to reconstruct his life and work, and we also express hope for the resumption of prayerful respect for this great shepherd of the city.

Special attention is paid to the place of Anchialo in the history of the high clergy of the Patriarchate of Constantinople, which is determined not least by the city's proximity to the capital of both Byzantium and the Ottoman Empire. From the city of Anchialo came eight Ecumenical Patriarchs, born there or headed city's episcopal see. Each of these remarkable bishops is given special attention. The activities of those of them who played a major role in the development of the other local Orthodox churches, such as Patriarch Jeremiah II Tranos, who in the 16th century granted the status of the Patriarchate of the Moscow Church, are presented in more detail. A place is also dedicated to an extremely interesting and controversial person from the beginning of the Ottoman period, Michael Kantakouzenos, whose life is also poorly studied and who is an eloquent example for the influence within the Church during the period, of secular persons, possessing great economic resources and social status.

At the end of the study, a brief overview was made of all the temples and monasteries in the city that have reached us only by their names, as well as those that have survived to this day after the three great fires of the 19th and early 20th centuries. This part is also a contribution to clarification of the Christian toponymy of the city. The legends about the origin of the Pomorie Monastery „St. George“, one of the modern Christian symbols of the city, and its place in the escalation of disputes between the Greek and Bulgarian population in Anchialo and the surrounding area at the beginning of the 20th century is examined. A full bibliography of over 300 titles is provided.

The study offers a model for resurrecting the memory of the Christian past of individual settlements, for which the historical information is fragmentary and cannot create a solid historical narrative. This feature of the study also implies the attraction of data from archaeology, as well as sphragistics, numismatics and other auxiliary historical disciplines.

+++++

02. Репресивната политика на комунистическата власт срещу Православната църква в България (1944 – 1964 г.). София: Фондация Наследство на Зографската света обител, 2020. ISBN 978-954-770-459-6 COBISS.BG-ID – 47048712

Резюме:

Книгата е преработен и допълнен вариант на защитената през 2016 г. докторска дисертация под същото заглавие, която представлява опит за богословска оценка на комунистическата политика на репресии спрямо Църквата, както и на причините и последствията от нея. Хронологичната рамка обхваща периода от първите 20 години от управлението на комунистическата партия в България, който формира рамката на отношенията на атеистичната власт спрямо Църквата и в който Църквата губи много от най-достоините си чедя. Християнското съзнание винаги е възприемало критичните исторически периоди като времена на изпитание на вярата, като горнило, през което християнският род трябва да премине, за да излезе чистото злато на най-верните и изпитани Христови последователи. Без свидетелството на своите мъченици през петте века иноверна власт, Българската църква не би могла да потвърди своята духовна легитимност като жива част от живото Тяло на Христос. Вековното османско робство е един от най-тежките периоди в историята на България и българския народ, но дори и тежестта на това робство не може да се сравни с опустошението, което нанася върху християнската идентичност на населението на България продължилият едва половин век комунистически период в най-новата история на страната ни. Този период, започнал на 9.IX.1944 г. и завършил според формалните критерии на 10.XI.1989 г., все още очаква своя сериозен прочит, осмисляне и оценка, без което не може да очакваме сериозен катарзис в българското общество. Настоящата книга е опит за такъв прочит и оценка. Посветена е на милионите невинни жертви на комунизма и на хилядите новомъченици на Църквата.

02. The repressive policy of the communist authorities against the Orthodox Church in Bulgaria (1944 - 1964). Sofia: Фондация Наследство на

Зографската света обител, 2020. ISBN 978-954-770-459-6
COBISS.BG-ID – 47048712

Abstract:

The book is a revised and supplemented version of the doctoral dissertation defended in 2016 under the same title in the Faculty of Theology, University of Sofia. The study is an attempt for a theological assessment of the communist policy of repression against the Church, as well as its causes and consequences. The chronological framework covers the period of the first 20 years of the rule of the Communist Party in Bulgaria, which shaped the framework of the relationship of the atheist power to the Church and in which the Church lost many of its most worthy children. The Christian consciousness has always perceived critical historical periods as times of testing faith, as a furnace through which the Christian race must pass in order for the pure gold of the most faithful and tested followers of Christ to emerge. Without the testimony of its martyrs during the five centuries of infidel power, the Bulgarian Church could not confirm its spiritual legitimacy as a living part of the living Body of Christ. Centuries-old Ottoman slavery is one of the heaviest periods in the history of Bulgaria and the Bulgarian people, but even the weight of this slavery cannot be compared to the devastation that the communist period, which lasted only half a century, inflicted on the Christian identity of the Bulgarian population. - the recent history of our country. This period, which began on 9.XI.1944 and ended according to formal criteria on 10.XI.1989, still awaits its serious reading, understanding and evaluation, without which we cannot expect a serious catharsis in Bulgarian society. The present book is an attempt at such a reading and assessment. It is dedicated to the millions of innocent victims of communism and to the thousands of new martyrs of the Church.

---

1. Венцислав Каравълчев, Св. апостол Андрей Първозвани и проповедта му в земите на България, Християнство и култура, бр. 4, 2017, с. 101 – 110, COBISS.BG-ID – 1287371236

Резюме:

Статията обобщава многобройните древни сведения за проповедта на св. ап. Андрей Първозвани в днешните български земи, давайки своя принос в продължавашата научна дискусия „за“ и „против“ идването на св. ап. Андрей в Скития и Тракия. В изследването е обърнато внимание на едно слабо познато у нас житие на апостола от първата половина на IX век, от Епифаний Монах, който за нуждите на неговото написване предприема пътуване по стъпките на ап. Андрей. На тази основа, използвайки запазените по негово време сведения от църковни писатели, както и апокрифа „Деяния Андрееви“, този византийски автор създава Житие на св. ап. Андрей, което става много популярно и ляга в основата на по-късните редакции на Никита Давид Пафлагон и св. Симеон Метафраст. Въпреки по-късния си произход този текст съдържа най-пълно събрание на всички сведения за живота и делото на апостола, запазени в паметта и преданието на Църквата. Именно в този извор е посочен град Одесуполис, дн. Варна, като крайна точка на пътуването на св. ап. Андрей в Скития, предприето по откровение на Господ Иисус Христос. Апостолът ръкополага за епископ на местната Църква своя ученик св. ап. Амплий, след което минава през Тракия към Ахия и в град Патра загива

мъченически. Най-новите археологически данни допълват картината за ранните корени на християнската Църква във Варна и региона.

***1. Ventsislav Karavaltchev, St. Apostle Andrew the First-Called and his preaching in the lands of Bulgaria, Christianity and culture (Християнство и култура), no. 4, 2017, pp. 101 – 110. ISSN 1311-9761
COBISS.BG-ID – 1287371236***

Abstract:

The article summarizes the numerous ancient reports about the sermon of St. Ap. Andrew the First-Called in today's Bulgarian lands, contributing to the ongoing scientific discussion "for" and "against" the coming of St. Ap. Andrew in Scythia and Thrace. The study draws attention to a little-known life of the apostle in our country from the first half of the 9th century, by Epiphanius the Monk, who, for the purposes of writing it, undertook a journey in the footsteps of Ap. Andrew. On this basis, using the information from ecclesiastical writers preserved in his time, as well as the apocryphal "Acts of Andrew", this Byzantine author created the Life of St. Ap. Andrew, which became very popular and formed the basis of the later editions of Niketas David Paphlagon and St. Symeon the Metaphrast. Despite its later origin, this text contains the most complete collection of all information about the life and work of the apostle, preserved in the memory and tradition of the Church. It is in this source that the city of Odessupolis, modern Varna, is indicated as the end point of the journey of St. Ap. Andrew in Scythia, undertaken by the revelation given to him by our Lord Jesus Christ. The apostle Andrew ordained his disciple St. Amplius. as bishop of the local Church. Then passed through Thrace to Achaia and was martyred in the city of Patras. The latest archaeological data complete the picture of the early roots of the Christian Church in Varna and the region.

+++++

***2. Венцислав Каравълчев, Светите мъченици Ина, Пина и Рима - скитските ученици на Апостол Андрей и просветители на земите ни. Християнство и култура, бр. 9, 2017, с. 66 – 73. ISSN 1311-9761
COBISS.BG-ID – 1290963940***

Резюме:

В статията се подлага на внимателен анализ житието, както и други сведения за трима малко известни ранно християнски мъченици от Скития – светите Ина, Пина и Рима, ученици на св. ап. Андрей Първозвани. Разгледани са топонимите, съдържащи се в житието, като са направени паралели със сведенията за живота на св. ап. Андрей Първозвани. На базата на изворите и се излага твърдението, че тримата светци са живели в земите на юг от Дунав, в днешна Добруджа, и се отхвърля тезата, застъпвана в руската историография, че те са живели и пострадали мъченически на територията на днешна Русия, като дори са обявени за първи руски мъченици. Изказва се предположение, че разкрития при последните археологически проучвания голям мартириум - крипта в епископската базилика в Залдапа (в Добруджа, между селата Абрит и Добрин), в който е имало три саркофага, най-вероятно е мястото, където те са били погребани и почитани от Църквата

2. Ventsislav Karavaltchev, *The holy martyrs Ina, Pina and Rima - the Scythian disciples of the Apostle Andrew and educators of our lands. Christianity and culture (Християнство и култура), no. 9, 2017, c. 66 – 73. ISSN 1311-9761 COBISS.BG-ID – 1290963940*

Abstract:

In the article we carefully analyse the life and other information about three little-known early Christian martyrs from Scythia - Saints Ina, Pina and Rima, disciples of St. Ap. Andrew the First-Called. The toponyms contained in the Vita were examined, drawing parallels with the information about the life of St. Ap. Andrew. On the basis of the sources, the statement is made that the three saints lived in the lands south of the Danube, in Scythia (today's Dobrudja), and the thesis advocated in Russian historiography that they lived and suffered martyrdom in the territory of today's Russia and even were declared the first Russian martyrs, is rejected. It is suggested that the large martyrium - crypt in the episcopal basilica of Zaldapa (in Dobrudja, between the villages of Abrit and Dobrin), discovered during recent archaeological excavations, in which there were three sarcophagus, is most likely the place where they were buried and venerated by the Church.

+++++

3. Венцислав Каравълчев, *Св. Климент, папа Римски - първи епископ на София. Християнство и култура, бр. 10, 2011, с. 116 – 127. ISSN 1311-9761 COBISS.BG-ID – 1246013668*

Резюме:

Статията разглежда достигналите до нас антични сведения за живота и дейността на св. Климент, папа Римски, както и неговото епистолярно наследство. На базата на събрания материал се предлага хипотеза за неговия тракийски произход. Големият период между времето на неговата епископска хиротония и заемането на катедрата в Рим – близо 30 години, дава повод да проверим достоверността на сведението на св. Доротея Тирски, че преди да оглави катедрата в Рим, св. Климент е епископ на Сердика, дн. София. Привлечени са историческите данни за първите епископи на Рим, които подкрепят хипотезата за епископското му служение в Сердика. Като косвено доказателство за ранната история на църквата в Сердика служи и житието на детето – чудотворец св. мчк. Потит Софийски.

3. Ventsislav Karavaltchev, *St. Clement, Pope of Rome - first bishop of Sofia. Christianity and Culture (Християнство и култура), no. 10, 2011, c. 116 – 127. ISSN 1311-9761 COBISS.BG-ID – 1246013668*

Abstract:

The article examines the ancient information that has reached us about the life and activities of St. Clement, Pope of Rome, as well as his epistolary legacy. Based on the collected material – historical sources, a hypothesis is proposed for his Thracian origin. The long period between the time of his episcopal ordination and the occupation of the episcopal see in Rome

- nearly 30 years, gives us an opportunity to check the reliability of the statement of St. Dorotheus of Tyre that before he headed the sea of Rome, St. Clement was bishop of Serdica, today's Sofia. The historical data about the first bishops of Rome are drawn, which support the hypothesis of his episcopal ministry in Serdica. As indirect proof of the early history of the church in Serdica, serve the life of the miracle worker, the child martyr St. Potitus of Serdica.

+++++

4. Венцислав Каравълчев, Св. Димитър Солунски или Сирмиумски (Сремски) Чудотворец и неговият слуга св. Луп от Нове (Свищов). Християнство и култура, бр. 5, 2016, с. 62 – 71. ISSN 1311-9761 COBISS.BG-ID – 1280796388

Резюме:

Св. Димитър Солунски е един от най-почитаните светци в Църквата, както и в България, като с неговото име и чудотворна помощ са свързани важни моменти от българската история. В статията се разглеждат житието и чудесата на св. Димитър в светлината на най-новите археологически и агиографски изследвания за светеца и неговия храм в Солун, както и новооткрития мартириум на св. Луп в античния Нове (дн. Свищов). Изказват се аргументи в подкрепа на хипотезата, че родното и лобното място на светеца не е Солун, където култът към мъченика се появява по-късно, а Сирмиум. Обръща се внимание на един детайл от житието, показващ, че св. Димитър не е воин, а дякон, потвърждение за което намираме и в ранния сирийски мартиролог. Познатият като „слуга на св. Димитър“ св. Луп, всъщност е епископ на Сирмиум. След смъртта на мъченика и разрушаването на града от хуните той идва в Нове и извършва много чудеса с орара на св. Димитър, напоен с неговата кръв, като загива мъченически там. Построеният на лобното му място мартириум е упоменат в някои древни извори и бе наскоро разкрит при археологическите разкопки в града.

4. Ventsislav Karavaltchev, St. Demetrius of Thessalonica or Sirmium (Srem) Miracle Worker and his servant St. Lupus of Nove (Svishtov). Christianity and Culture (Християнство и култура), no. 5, 2016, pp. 62 – 71. ISSN 1311-9761 COBISS.BG-ID – 1280796388

Abstract:

St. Demetrius of Thessalonica is one of the most loved saints in the Church as well as in Bulgaria, and important moments in Bulgarian history are associated with his name and miraculous help. The article examines the life and miracles of St. Demetrius in the light of the latest archeological and hagiographical researches on the saint and his church in Thessalonika, as well as the newly discovered martyrdom of St. Lupus in ancient Nove (now Svishtov, Bulgaria). Arguments are made in support of the hypothesis that the saint's birthplace and place of martyrdom was not Thessalonica, where the cult of the martyr appeared later, but Sirmium. Attention is paid to one detail of the life, showing that St. Demetrius was not a warrior, but a deacon, confirmation of which we also find in the early Syrian martyrologium. St. Lupus, known as the "servant of St. Demetrius," was actually the bishop of Sirmium. After the death of the martyr and the destruction of the city by the Huns,

St. Lupus came to Nove and performed many miracles with the orar of St. Demetrius soaked in his blood, and was martyred there. The martyrium built on the site of martyrdom of st. Lupus is mentioned in some ancient sources and was recently discovered during the archaeological excavations in the city.

+++++

5. Венцислав Каравълчев, Св. Варвара Илиополска – по следите на едно предание. Християнство и култура, бр. 4, 2012, с. 87 – 98. ISSN 1311-9761 COBISS.BG-ID – 1248346852

Резюме:

Отправна точка в статията е запазило се до XIX в. предание на Света гора, описано в записките от пътешествията на руския монах Партений, според което св. Варвара е родена и загива мъченически в района на Разлог. Житието и името на светицата се появява късно в мартиролозите на Църквата, а някои несъответствия в него карат Римокатолическата църква да го обяви за недействително. В статията се разглеждат спорните места в житието на св. Варвара и съдържащите се в него топоними в контекста на археологическите проучвания от региона на Разлог. Особено внимание е отделено на надгробната плоча, публикувана от В. Бешевлиев преди близо сто години, според която днешното село Елешница в района на Разлог се е наричало Илиопол. Новите археологически разкопки в региона показваха, че Илиопол е бил значим град в Античността, но поради отдалеченост от известните градски центрове и търговски пътища не е имал славата и известността на другите Илиополи в Римската империя, които са били неуспешно свързвани с живота на св. Варвара. Изказва се хипотезата, че именно този Илиопол е визирият в житието на светицата, а големият ранно християнски комплекс в село Гела е възможното място за нейното погребание. Именно култът към нея превръща високопланинското селище Гела в голям християнски център. Пренасянето на мощите на светицата в Константинопол през VI – VII в. обяснява късната поява на името ѝ в мартиролозите, както и несъответствията в топонимията.

5. Ventsislav Karavaltchev, St. Barbara of Iliopolis - tracing a legend. Christianity and Culture (Християнство и култура), no. 4, 2012, с. 87 – 98. ISSN 1311-9761 COBISS.BG-ID – 1248346852

Abstract:

The starting point of the article is a legend coming from Mount Athos, described in the travel notes of the Russian monk Parthenius. The legend was still alive in 19th century, and according to the legend St. Barbara was born and died a martyr's death in the Razlog region (today south Bulgaria). The life and name of the saint Barbara appeared late in the martyrologies of the Church, and some inconsistencies in to the Vita caused the Roman Catholic Church to declare it invalid. The article examines the controversial places in the life of St. Barbara and the toponyms contained in it in the context of archaeological research from the Razlog region. Special attention is paid to the tombstone published by prof. V. Beshevliev nearly a hundred years ago, according to which the present-day village of Eleshnitsa in the Razlog region was

called Iliopolis. New archaeological excavations in the region have shown that Iliopolis was an important city in Antiquity, but due to its distance from famous urban centers and trade routes, it did not have the fame and prominence of other Iliopolis in the Roman Empire, which were unsuccessfully associated with the life of St. Barbara. The research suggests that this new Iliopolis is the one mentioned in the life of the saint, and the large early Christian complex in the village of Gela is the possible place for her burial. It was the cult to her that turned the highland village of Gela into a large Christian center. The transfer of the relics of the saint to Constantinople in the 6th - 7th centuries explains the late appearance of her name in the martyrologists, as well as the inconsistencies in the toponymy.

6. Венцислав Каравълчев Старозагорските (Верийски) мъченици за Христа: 40-те девиси, дякон Амон и Келсина. – Християнство и култура, бр. 7, 2017, с. 88 – 96. ISSN 1311-9761 COBISS.BG-ID – 1289839332

Резюме:

Житието на св. дякон Амон и светите четиридесет девиси-мъченици е ценен извор за ранното християнство в днешна Стара Загора. До появата на това изследване той не беше разглеждан в нашата наука, а паметта на светците, макар и включени в в календара на Църквата, е отбелязвана общо като „Хераклийски мъченици“. Изследването показва, че както св. Амон, така и неговите ученици – девиси, са произхождали от дн. Стара Загора или от близките околности. Общината, създадена от св. Амон близо до града, е сред прототипите на кинобийния манастир, който се появява 70 години по-късно в хинтерланда на Константинопол (манастира Далмат, 382 г.) и се вписва в картината на стихийно зараждащото се монашество в началото на IV век в цялата Империя. Жигието на св. дякон Амон недвусмислено показва, че манастирската общност основана от него предхожда тази основана от св. Пахомий Велики, считан за основател на кинобийното монашество.

6. Ventsislav Karavaltchev, Stara Zagora (Veria) martyrs for Christ: the 40 virgins, deacon Ammon and Kelsina. – Christianity and culture (Християнство и култура), no. 7, 2017, с. 88 – 96. ISSN 1311-9761 COBISS.BG-ID – 1289839332

Abstract:

The life of St. Deacon Ammon and the holy forty virgin martyrs is a valuable source for early Christianity in today's Stara Zagora. Until the appearance of this study, it was not considered in our science, and the memory of the saints, although included in the calendar of the Church, was generally noted as "Heracleian Martyrs". The research shows that both St. Ammon and his disciples - virgins, originated from the ancient city of Veria, modern Stara Zagora or from the nearby surroundings. The monastic community founded by St. Ammon near the city was the prototype of the Cynovian monastery, which appeared 70 years later in the hinterland of Constantinople (Dalmat monastery, 382) and fits into the picture of spontaneously emerging

monasticism at the beginning of the IV century throughout the Empire. The Vita of St. deacon Ammon unequivocally shows that the monastic community founded by him preceded the one founded by St. Pachomius the Great, generally recognized as the founder of Christian cenobitic monasticism.

+++++

7. Венцислав Каравълчев, Св. Никита Ремесиански и християнизирването на бесите. – Християнство и култура, бр. 7, 2013, с. 80 – 89. ISSN 1311-9761 COBISS.BG-ID – 1260187620

Резюме:

Разглеждат се исторически свидетелства, топографски имена и археологически данни, свързани с живота и дейността на св. Никита Ремесиански и покръстването на бесите. Изследването отхвърля утвърдилата се теза, че св. Никита Ремесиански е покръстител на земите на днешна Румъния, както и опитите мисионерската му дейност да бъде свързана с Родопите. Св. Никита е един от най-значимите архиереи на Сардикийската църква през V век, автор на редица катехизаторски съчинения, свързани с голямата му проповедническа дейност, довела до християнизирването на траките, живели на територията на провинция Средиземна Дакия. Автор е на превода на Библията или на части от нея на тракийски език.

7. Ventsislav Karavaltchev, St. Niceta of Remesiana and the Christianization of the Thracian Bessi. – Christianity and culture (Християнство и култура), no. 7, 2013, pp. 80 – 89. ISSN 1311-9761 COBISS.BG-ID – 1260187620

Abstract:

Historical evidence, topographical names and archaeological data related to the life and activity of St. Niceta of Remisiana and the conversion of the Bessi are examined. The study rejects the well-established hypothesis that St. Niceta of Remesiand was a baptizer of the lands of today's Romania, as well as attempts to link his missionary activity to the Rhodopes. St. Nicetas was one of the most important bishops of the Serdician Church in the 5th century, the author of a number of catechetical works related to his great preaching activity, which led to the Christianization of the Thracians who lived in the territory of the province of Mediterranean Dacia. He was the author of the translation of the Bible or parts of it into the Thracian language.

+++++

8. Венцислав Каравълчев, „Манастирът на българите“ на остров Окия. – Християнство и култура, бр. 4, 2016, с. 35 – 42. ISSN 1311-9761 COBISS.BG-ID – 1279260132

Резюме:

Статията е посветена на малко известния "Манастир на българите" на остров Оксия, един от Принцовите острови в Мраморно море. Въз основа на оскъдния изворов материал и резултатите от археологическите изследвания на острова е направен опит да се проследи времето на неговото възникване, историята му и някои от свързаните с него исторически и църковни личности, като игумен Григорий, племенник на „архиепископа на България“ и др. Изказва се хипотезата, че манастирът е основан от български монаси веднага след християнизирването на българите при св. княз Борис-Михаил или неговия син Симеон, като споменът за произхода на основателите му остава запазен в наименованието на манастира и през XII век, когато той се ръководи вече от гръцки монаси.

8. Ventsislav Karavalchev, "Monastery of the Bulgarians" on the island of Oxia. – Christianity and culture, no. 4, 2016, pp. 35 – 42.

ISSN 1311-9761 COBISS.BG-ID – 1279260132

Abstract:

The article is dedicated to the little-known "Monastery of the Bulgarians" on the island of Oxia, one of the Prince's Islands in the Sea of Marmara. Based on the scarce source material and the results of archaeological investigations on the island, an attempt has been made to trace the time of its origin, its history and some of the historical and ecclesiastical figures connected with it, such as Abbot Gregory, nephew of the "Archbishop of Bulgaria", etc. The hypothesis was made, that the monastery was founded by Bulgarian monks immediately after the Christianization of the Bulgarians under St. king Boris-Mikhail or his son Simeon, and the memory of the origin of its founders remains preserved in the name of the monastery even in the 12th century, when it was led already by Greek monks.

+++++

9. Венцислав Каравълчев, Островният манастир „Св. Йоан Предтеча“ – една непрочетена страница от църковната ни история. – Християнство и култура, бр. 3, 2014, с. 93 – 103.

ISSN 1311-9761 COBISS.BG-ID – 1264872164

Резюме:

В статията се разглеждат историческите извори и археологически данни, свързани с островния манастир, посветен на св. Йоан Предтеча, на Големия остров срещу Созопол. Изследването е резултат на изследователска работа в библиотеките на манастира „Св. Троица“ на о-в Халки, където се преселва братството на манастира след разрушаването му в Созопол от турците, както и в библиотеката на Вселенската патриаршия в Истанбул. На базата на оцелелите документи, ръкописи и утвар от манастира е направена кратка възстановка на неговата история. Манастирът започва

своя исторически живот като раннохристиянски храм, посветен на Пресвета Богородица, на мястото на съществуващо светилище. Впоследствие около него през VIII – IX век възниква голям манастир, който става един от големите скриптории на Константинополската патриаршия. Оцелелите до днес въпреки историческите сътресения близо 50 ръкописа са свидетелство за това. С манастира са свързани и редица императорски и патриаршески документи, немалка част запазени в оригинал или в преписи до наши дни.

9. *Ventzislav Karavaltchev, Island Monastery "St. John the Forerunner" - an unread page of our church history. – Christianity and culture (Християнство и култура), no. 3, 2014, pp. 93 – 103.*

ISSN 1311-9761

COBISS.BG-ID – 1264872164

Abstract:

The article examines the historical sources and archaeological data related to the island monastery, dedicated to St. John the Forerunner, on the Great Island opposite of Sozopol. The study is the result of long research work in the libraries of the monastery „St. Trinity“ on the island of Halki, Turkey, where the brotherhood of the monastery was resettled after the destruction of their monastery in Sozopol by the Turks, as well as long work in the library of the Ecumenical Patriarchate in Istanbul. Based on the surviving documents, manuscripts and utensils from the monastery, a brief reconstruction of its history has been made. The monastery began its historical life as an early Christian basilica dedicated to the Blessed Virgin Mary, on the site of an existing pagan sanctuary. Subsequently, a large monastery arose around it in the 8th - 9th centuries and became one of the greatest scriptoriums of the Patriarchate of Constantinople. The nearly 50 manuscripts that have survived to this day, despite the historical upheavals, are testimony to this. A number of imperial and patriarchal documents are also connected with the monastery, a large part of which have been preserved in original or in copies to this day.

+++++

10. *Венцислав Каравълчев, Св. Йоан Предтеча – по следите на неговите св. мощи. – Християнство и култура, бр. 3, 2015, с. 21 – 30.*

ISSN 1311-9761

COBISS.BG-ID – 1272411876

Резюме:

Статията прави историко-археологически обзор на съдбата на мощите на св. Йоан Предтеча след мъченическата му смърт в крепостта Махейра. Статията е част от нашето обширно изследване на историята на манастира „Св. Йоан Предтеча“ на Големия остров срещу Созопол, като отделя специално внимание на направеното от проф. Казимир Попконстантинов откритие на реликварий в манастира с предполагаеми мощи на св. Йоан. Изказва се хипотеза, че в открития през 2010 г. реликварий е много вероятно да съдържа частици от мощите на св. Йоан Предтеча, но не само, а също такива от

старозаветните пророци св. Елисей и св. Авдий. Анализ на исторически източници показва и на какво може да бъде се дължи наличието на животински костици в него.

10. Ventsislav Karavaltchev, St. John the Forerunner - in the footsteps of his holy relics. – Christianity and culture (Християнство и култура), no. 3, 2015, pp. 21 – 30.

ISSN 1311-9761 COBISS.BG-ID – 1272411876

Abstract:

The article provides a historical and archaeological overview of the fate of the relics of St. John the Baptist after his martyrdom in the Maheira fortress. The article is part of our extensive study on the history of the monastery "St. John the Forerunner" situated on the Great Island opposite of Sozopol, paying special attention to Prof. Kazimir Popkonstantinov's discovery of a reliquary in the monastery with alleged relics of St. John. Hypothesis is been made that in the reliquary discovered in 2010 is very likely to contains not only particles of the relics of St. John the Forerunner, but also those of the Old Testament prophets St. Elisha and St. Avdiy. An analysis of historical sources also shows what could be the reason for the presence of animal bones in it.

+++++

11. Венцислав Каравълчев, Приемането на инославни християни в Православието до Великата схизма 1054. – Християнство и култура, бр. 5, 2011, с. 32 – 41.

ISSN 1311-9761 COBISS.BG-ID – 1246075108

Резюме:

Въпросът за приемането в лоното на Православието на християни от други деноминации е един от най-дискутираните в многовековната църковна история и засяга сложната еклесиологична тема за същността и границите на Църквата. Проблемът продължава своята актуалност и днес, когато много вярващи виждат в Православната църква алтернатива на нарастващия брой нови изповедания и на фона на упадъка на традиционните форми на християнството. В изследването се прави исторически обзор и анализ на съществуващите практики през вековете, които са следствие от каноничните решения на съборите и големите църковни авторитети, целящи не само да пазят буквата, но най-вече духа на закона и на домостроителния план на Бога – спасението на всички хора.

11. Ventsislav Karavaltchev, The acceptance of non-Orthodox Christians in Orthodoxy until the Great Schism of 1054. – Christianity and culture (Християнство и култура), no. 5, 2011, pp. 32 – 41.

ISSN 1311-9761 COBISS.BG-ID – 1246075108

Abstract:

The question of accepting into the bosom of Orthodoxy Christians from other denominations is one of the most discussed in the centuries-old church history and affects the complex ecclesiological topic of the essence and boundaries of the Church. The problem continues to be relevant even today, when many believers see in the Orthodox Church an alternative to the growing number of new confessions and against the background of the decline of traditional forms of Christianity. The study provides a historical overview and analysis of the existing practices over the centuries, which are a consequence of the canonical decisions of councils and great church authorities, aiming not only to preserve the letter, but above all the spirit of the law and of God's plan for the salvation of all people.

+++++

***12. Венцислав Каравълчев, Толерантността в системата „милиет“ в Османската империя. – Богословска мисъл, XI, 1-4, 2006, с. 65 – 74.
ISSN 1310-7909 COBISS.BG-ID – 1175447012***

Резюме:

Османската империя е една от най-големите и дълго съществували империи в историята на човечеството. Много са факторите, които спомагат и благоприятстват дългия живот на една империя, но един от решаващите са условията на съществуване на различните етноси, религиозни и култури групи в нея. Противно на насажданото по политически и други причини мнение за ужасните и близо до робските условия, в които живеят всички немюсюлмани в империята, внимателният анализ на изворите показва различна картина. Благодарение на системата на „милиета“ Османската империя за продължителен период от време е една от най-толерантните за времето си държавни образувания, изпреварваща в това отношение съседните си държави на запад и изток.

***12. Ventsislav Karavaltchev, Tolerance in the "millet" system of the Ottoman Empire. – Theological Thought (Богословска мисъл), XI, 1-4, 2006, pp. 65 – 74.
ISSN 1310-7909 COBISS.BG-ID – 1175447012***

Abstract:

The Ottoman Empire was one of the largest and longest-standing empires in human history. There are many factors that help and favor the long life of an empire, but one of the decisive ones is the conditions of existence of the different ethnicities, religious and cultures groups in it. Contrary to the opinion planted for political and other reasons about the terrible and near slavish conditions in which all non-Muslims in the empire lived, a careful analysis of the sources shows a different picture. Thanks to the system of "milieta", the Ottoman Empire

was for a long period of time one of the most tolerant state entities of its time, ahead of its neighboring countries to the west and east in this respect.

+++++

**13. Венцислав Каравълчев, Преп. Димитра Киевска (Българска) – пътят на едно жертвено служение от Силистра до Киев. – Християнство и култура, бр. 9, 2012, с. 50 – 59. ISSN 1311-9761
COBISS.BG-ID – 1255171556**

Резюме:

Статията представлява задълбочено проучване на живота и дейността на св. Димитра Киевска – една забележителна християнка, родена в Силистра и успяла да създаде през XIX век в сърцето на Киев център на милосърдието по подобие на св. Василий Велики, който скоро прераснал в манастир. Веденската обител се ръководи лично от св. Димитра и продължава и до днес да следва заветите на своята основателка. Животът на светицата е възстановен въз основа на използвани за първи път неизвестни документи от Централния държавен архив на Украйна в Киев, където имах възможността да работя по време на четиригодишния ми престой в града.

**13. Ventzislav Karavaltchev, St. Dimitra of Kyiv (Bulgaria) – the path of a sacrificial ministry from Silistra to Kyiv. – Christianity and culture (Християнство и култура), no. 9, 2012, pp. 50 – 59.
ISSN 1311-9761 COBISS.BG-ID – 1255171556**

Abstract:

The article is an in-depth study of the life and activities of St. Dimitra of Kiev - a remarkable Christian woman born in Silistra, Bulgaria, who managed to create in the 19th century in the heart of Kyiv a center of mercy in the likeness of St. Basil the Great, which soon grew into a monastery. The Vedenie monastery was personally led by St. Dimitra and continues to this day to follow the vows of its founder. The life of the saint has been reconstructed on the basis of unknown documents used for the first time from the Central State Archives of Ukraine in Kyiv, where I had the opportunity to work during my four-year stay in the city.

+++++

**14. Венцислав Каравълчев, Митрополитът Борис Неврокопски – пастирът и изповедникът. – Християнство и култура, бр. 8, 2016, с. 16 – 28.
ISSN 1311-9761 COBISS.BG-ID – 1283863524**

Резюме:

Статията е пореден опит да възкреси паметта на големия български архиерей Борис Неврокопски, неговия жизнен християнски подвиг в условията на комунистическия терор, за който заплаща с живота си. Митрополит Борис е единственият български митрополит убит по време на комунизма в България и статията има за цел да хвърли повече светлина както върху пастирската му дейност, така и да даде отговор на многото въпроси свързани с убийството му. Изразява се надеждата неговият живот да послужи не само за пример, но и да даде началото на дългоочакваната от християните у нас канонизация на свещеномъчениците, жертви на комунистическия режим в България.

14. Ventsislav Karavaltchev, Metropolitan Boris of Nevrokop – the shepherd and the confessor. – Christianity and culture (Християнство и култура), no. 8, 2016, pp. 16 – 28.

ISSN 1311-9761   COBISS.BG-ID – 1283863524

Abstract:

The article is another attempt to resurrect the memory of the great Bulgarian metropolitan Boris of Nevrokop, his vital Christian feat in the conditions of communist terror, for which he paid with his life. Metropolitan Boris was the only Bulgarian metropolitan killed during communism in Bulgaria and the article aims to shed more light both on his pastoral activity and to answer the many questions related to his murder. The hope is expressed that his life will serve not only as an example, but also to start the canonization of the clergy martyrs, victims of the communist regime in Bulgaria, long awaited by Christians in our country.

+++++

15. Венцислав Каравълчев, Някои бележки върху личността на първия униатски архиеп. Йосиф Соколски. – Християнство и култура, бр. 7, 2011, с. 134 – 142.

ISSN 1311-9761   COBISS.BG-ID – 1245948644

Резюме:

Изследването е посветено на униатския архиепископ Йосиф Соколски. То е резултат от работата с непубликувани досега архивни документи от Централния държавен архив на Украйна, които хвърлят обилна светлина върху живота и делото на този известен български възрожденски духовник по време на живота му в Киев. Архивните документи показват личното му покаяние и многобройните опити да се върне в лоното на Православието, което Руската православна църква умишлено бави, за да го използва за различни свои вътрешно и външно-политически проекти. Йосиф Соколски умира в Киев, изпълнявайки своя дълг към Църквата, за което е награден с редица държавни и църковни награди. Макар и да не дочаква своето официално възстановяване като клирик на Православната църква, е погребан като православен духовник.

**15. Ventzislav Karavaltchev, Some notes on the personality of the first Uniate archbishop. Joseph Sokolsky. – Christianity and culture (Християнство и култура), no. 7, 2011, pp. 134 – 142.
ISSN 1311-9761   COBISS.BG-ID – 1245948644**

Abstract;

The study is dedicated to the Uniate Archbishop Joseph Sokolski. It is the result of working with previously unpublished archival documents from the Central State Archives of Ukraine, which shed abundant light on the life and work of this famous Bulgarian Revival cleric during his life in Kyiv. Archival documents show his personal repentance and numerous attempts to return to the fold of Orthodoxy, which the Russian Orthodox Church deliberately delayed in order to use him for various domestic and foreign political projects. Joseph Sokolsky died in Kyiv fulfilling his duty to the Church, for which he was awarded a number of state and church awards. Although he did not wait for his official restoration as a cleric of the Orthodox Church, he was buried as an Orthodox clergyman.

5.02.2023

Венцислав Георгиев Каравълчев